

การขับเคลื่อนงานสำคัญของกรมอนามัย ปีงบประมาณ 2564

1. รู้จักกรมอนามัย

1.1. ประวัติ พันธกิจ ภารกิจกรมอนามัย

กรมอนามัยมีประวัติความเป็นมา¹ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 เมื่อมีการเปลี่ยนชื่อกระทรวงการสาธารณสุข เป็นกระทรวงสาธารณสุข และเปลี่ยนชื่อกรมสาธารณสุขเป็นกรมอนามัย นับจนถึงปีนี้มีอายุถึง 69 ปี โดยมีภารกิจตามกฎหมายตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2552² และมีโครงสร้างการบริหารงาน³ ของกรมอนามัย ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2552 ที่ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันแล้ว

1.2. วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัฒนธรรมองค์กรกรมอนามัย

โดยมีวิสัยทัศน์และพันธกิจ⁴ ในการ “เป็นองค์กรหลักของประเทศในการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อประชาชนสุขภาพดี”

พันธกิจ⁵ ทำหน้าที่ในการสังเคราะห์ใช้ความรู้และดูภาพรวมเพื่อกำหนดนโยบายและออกแบบระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมโดยการประสานงาน สร้างความร่วมมือและกำกับดูแลเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน

วัฒนธรรมองค์กร⁶ ที่ยึดเหนี่ยวร่วมกัน คือ H-E-A-L-T-H

1.3. โครงสร้างและระบบกำกับดูแลกรมอนามัย

มีโครงสร้างและระบบการกำกับดูแลหลัก⁷ ประกอบด้วย 4 กลุ่มภารกิจ ได้แก่ กลุ่มภารกิจด้านการส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มภารกิจด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กลุ่มภารกิจบริหารยุทธศาสตร์ระดับพื้นที่ และกลุ่มภารกิจอำนวยการ และมีกลไกการกำกับดูแลตนเองและการกำกับดูแลโดยหน่วยงานภายนอก⁸

1.4. คณะผู้บริหารกรมอนามัย

ช่วงปีงบประมาณ 2564 คณะผู้บริหารกรมอนามัยประกอบด้วย

อธิบดีกรมอนามัย⁹ นพ. สุวรรณชัย วัฒนาวิจิตรชัย

รองอธิบดีกรมอนามัย¹⁰ นพ.ดนัย ธีวันดา นพ.อรรถพล แก้วสัมฤทธิ์ นพ.บัญชา ค้าของ นพ. สราวุธ บัญสุข

2. ภารกิจกรมอนามัย

การปฏิบัติงานของกรมอนามัย มีทั้งลักษณะดำเนินงานโดยหน่วยงานที่เป็นหน่วยปฏิบัติการหลัก (Function) และมีการทำงานในลักษณะเป็นกลุ่มภารกิจที่มีลักษณะคล้ายกัน เชื่อมต่อกันที่เรียกว่าการทำงานแบบกลุ่มภารกิจ (Cluster) ตามคำสั่งกรมอนามัยที่ 72/2564 เรื่อง คณะกรรมการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ประกอบด้วยกลุ่มภารกิจหลัก 5 กลุ่มภารกิจ ได้แก่ กลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย กลุ่มวัยเรียนวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มอนามัยสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มภารกิจสนับสนุนอีก 5 กลุ่มภารกิจ ตามคำสั่งกรมอนามัยที่ 196/2564 เรื่อง คณะกรรมการสนับสนุนขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ได้แก่ กลุ่มการคลังและงบประมาณ กลุ่มข้อมูลการจัดการความรู้และการเฝ้าระวัง กลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคน กลุ่มกฎหมาย และกลุ่มส่งเสริมความรู้และสื่อสารสุขภาพ

3. การขับเคลื่อนงานสำคัญ

3.1 กลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย

งานสตรีและเด็กปฐมวัย เป็นต้นนำของการดูแลสุขภาพ ตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ ต่อเนื่องถึงเด็กอายุ ๕ ปี โดยมีกลุ่มเป้าหมาย [หญิงชาย ที่เตรียมพร้อมก่อนมีบุตร¹¹](#) หญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด และเด็กแรกเกิดถึง ๕ ปี โดยการส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่ ด้านร่างกาย ด้านโภชนาการ ด้านออกกำลังกาย ด้านสุขภาพช่องปาก ในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามาตรฐานการเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 -2569)¹² ว่าด้วยการส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพโดยกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ [งานวิสาหกิจสร้างชาติ¹³](#) [การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น¹⁴](#) [ส่งเสริมกิจกรรมทางกายในหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด¹⁵](#) [งานมหัศจรรย์ 1000 วันแรกของชีวิต¹⁶](#) [การส่งเสริม ปกป้อง สนับสนุน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่¹⁷](#) [โครงการส่งเสริม โภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย¹⁸](#) และ [กิจกรรมเด็กไทยเล่นเปลี่ยนโลก¹⁹](#) โดยการทำงาน มีกิจกรรมและเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของคลัสเตอร์สตรีและเด็กปฐมวัย เช่น [Application Pink book²⁰](#), [Application save mom²¹](#), [AR อาหารแม่ลูก²²](#) [แบบคัดกรองพัฒนาการเด็ก DSPM²³](#), [การสร้างความรู้ผ่าน ๙ อย่างเพื่อสร้างลูก²⁴](#)

3.2 กลุ่มวัยเรียนวัยรุ่น

กรมอนามัย ดำเนินการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่นควบคู่กับสถานศึกษา ตามแนวทางโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ และ โรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยดำเนินงานด้านส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขปัญหาสุขภาพแบบองค์รวม ใช้กลยุทธ์การพัฒนาคำตอบและพฤติกรรมสุขภาพเป็นสำคัญ รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่นโดยขับเคลื่อนภายใต้ พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 โดยมี เป้าประสงค์ เพื่อให้เด็กวัยเรียนวัยรุ่น เข้มแข็ง แข็งแรงและฉลาด ด้วยมาตรการสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่

1. พัฒนาระบบเฝ้าระวังสารสนเทศและติดตามประเมินผล
2. เสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย
3. พัฒนามาตรฐานและนวัตกรรม
4. พัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์
5. พัฒนาการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพดี

และมีกลยุทธ์ดำเนินงานที่เรียกว่า PIRAB คือ

P : Partnership การทำงานแบบหุ้นส่วนกับภาคีเครือข่ายต่างๆ เช่น พัฒนาการบริหารจัดการอาหาร และโภชนาการในโรงเรียน ผ่านคณะกรรมการการพัฒนาการบริหารจัดการด้านอาหารและโภชนาการในโรงเรียน เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สร้างความเชื่อมโยงด้านอาหารและโภชนาการสู่คุณภาพชีวิตที่ดี ภายใต้ คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ การดูแลสุขภาพนักเรียนด้วยการทำข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ร่วมด้านสุขภาพนักเรียนระหว่าง กระทรวงศึกษาธิการ กับ กระทรวงสาธารณสุข การขยายผลการดำเนินงาน ส่งเสริมกิจกรรมทางกายโดยผลักดันให้องค์กรที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย เพื่อเด็กไทย สูง สมส่วน แข็งแรง IQ EQ ดี ยกระดับเป็นองค์กรรอบรู้สุขภาพ (Health Literate Organization : HLO) โดยการดำเนินการประสานและเผยแพร่โครงการโซป้าแอนด์ชียิป้าเกม (ChOPA & ChiPA Game) เป็นต้น

I : Invest การลงทุนและพัฒนาระบบข้อมูล เช่น พัฒนา Digital Platform โปรแกรมการประเมินความรอบรู้ ด้านสุขภาพในโรงเรียน พัฒนา Digital Platform [แบบคัดกรององค์กรที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ \(Best Practice\)²⁵](#) และ [แบบคัดกรององค์กรรอบรู้สุขภาพ \(Health Literate Organization : HLO\)²⁶](#) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย เพื่อเด็กไทย สูง สมส่วน แข็งแรง IQ EQ ดี สำหรับโรงเรียน/หน่วยงาน

R : Regulate and Legislate การใช้กฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมาย ด้วยการขับเคลื่อนพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ขับเคลื่อนแผนการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย พ.ศ. 2561 - 2573 ในกลุ่มเด็กวัยเรียนวัยรุ่น ขับเคลื่อนการจัดการสุขาภิบาลอาหารและน้ำในโรงเรียน ตามกฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2561 การยกย่อง **พระราชบัญญัติการควบคุมการตลาดอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ สำหรับเด็ก** เป็นต้น

A : Advocate การชี้นำด้านสุขภาพ และการสื่อสารความรู้ด้านสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่น ด้วยการจัดทำชุดความรู้และสื่อต่างๆ เช่น ชุดความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพเด็กวัยเรียนแบบองค์รวม (NuPETHS) สื่อปฏิบัติการความรู้สุขภาพ (Animation) สื่อความรู้ด้านสุขภาพ (เด็กไทยรอบรู้สุขภาพ) [แผ่นพับโภชนาการดี สูงดีสมส่วน²⁷](#) [แผ่นพับส่งเสริมโภชนาการเด็กวัยเรียนวัยรุ่น สูงดีสมส่วน ไม่อ้วน ผอม เตี้ย²⁸](#) [หนังสืออยากผอม...มาลองทำดู “ดูแลหุ่นสวยด้วยตัวเอง” สำหรับเด็กวัยเรียนและวัยใส²⁹](#) และ [หนังสือผักผลไม้สู้รัง³⁰](#) [หนังสือเมนูไข่สำหรับอาหารกลางวันนักเรียน³¹](#) [หนังสือสารพัดเมนูไข่สำหรับเด็กวัยเรียน³²](#) [สุขภาพดี เริ่มที่...อาหาร ลดหวาน มัน เค็ม เต็มเต็ม ผัก ผลไม้³³](#) ชุด Package Mobile Child Strong Together³⁴ ด้านโภชนาการ ประเมินภาวะโภชนาการ อาหารตามวัยครบมือครบหมู่ การอ่านฉลากโภชนาการ [Animation NuPETHS The Heroes³⁵](#) (6 ตอน) สื่อบทความวิชาการในการดำเนินงานส่งเสริมกิจกรรมทางกายในองค์กรรอบรู้สุขภาพและองค์กรที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย [บทความวิชาการ กระบวนการดำเนินงานส่งเสริมกิจกรรมทางกายในองค์กรรอบรู้สุขภาพ](#) [ด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดอยแก้ว³⁶](#) [กระบวนการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย ในโรงเรียนวิถีอิสลาม : กรณีศึกษา โรงเรียนสะแกโคตประชาสรรค์³⁷](#) สื่อเพลงสร้างเสริมความรู้สุขภาพด้านกิจกรรมทางกาย...สู่การแก้ปัญหาเด็กอ้วน ผอม เตี้ย และเด็กไม่แข็งแรง...ภายใต้โครงการ**โซ่ป้าแอนด์ชายป้าเกม (ChOPA & ChiPA Game)³⁸** สื่อสร้างเสริมความรู้สุขภาพด้านกิจกรรมทางกาย...สู่การแก้ปัญหาเด็กอ้วน ผอม เตี้ย และเด็กไม่แข็งแรง ภายใต้**โครงการโซ่ป้าแอนด์ชายป้าเกม (ChOPA & ChiPA Game)³⁹** เป็นต้น

B : Build Capacity การพัฒนาศักยภาพให้กับภาคีเครือข่ายสำคัญ เช่น พัฒนาศักยภาพทีมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จัดเวทีประชุมวิชาการสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่น ระดับประเทศ และระดับภาค ในทุกปี พัฒนาศักยภาพการประเมินและติดตามเฝ้าระวังภาวะโภชนาการและอาหารในโรงเรียน การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ChOPA & ChiPA Coach เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพัฒนาและสนับสนุนชุดความรู้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย เช่น คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate School : HLS) คู่มือเสริมสร้างศักยภาพนักเรียน Strong Smart Smile คู่มือการตรวจคัดกรองสุขภาพและการดูแลปัญหาที่พบบ่อยในเด็กวัยเรียนสำหรับครู พยาบาลอนามัยโรงเรียน การใช้**เกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเด็กอายุ 6 – 19 ปี⁴⁰** สำนักโภชนาการ กรมอนามัย พ.ศ. 2564 เพื่อใช้**ประเมินการเจริญเติบโตของเด็กอายุ 6 ปี ถึง 19 ปี⁴¹** บริบูรณ์ [คู่มือส่งเสริมเด็กวัยเรียนสูงดีสมส่วนตามแนวคิด Active learning⁴²](#) [คู่มือนักจัดการน้ำหนักเด็กวัยเรียน \(Smart Kids Coach\)⁴³](#) [แนวทางการคัดกรอง ส่งต่อและแก้ปัญหาเด็กอ้วนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษา สถานบริการสาธารณสุขและคลินิก DPAC⁴⁴](#) [แนวทางการควบคุมป้องกันภาวะอ้วนในเด็กนักเรียน⁴⁵](#) [แนวทางการจัดทำค่ายลดน้ำหนัก⁴⁶](#) [แนวทางการจัดการอาหารกลางวันเด็กวัยเรียน](#) [คู่มือการจัดการอาหารกลางวันนักเรียนตามมาตรฐานโภชนาการ⁴⁷](#) [คู่มือแนวทางการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร](#) [คู่มือการควบคุมและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในโรงเรียน](#) [คู่มือการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน⁴⁸](#) [โรงเรียนสิ่งแวดล้อมปลอดภัย เด็กไทยสุขอนามัยดี⁴⁹](#) [ปฏิทินเสียง เรื่อง “เด็กไทยรู้สุขอนามัย ชะชะช่ายทุกโรค”⁵⁰](#) เป็นต้น

นอกจากนี้ กรมอนามัยยังได้ดูแลสุขภาพของเด็กไทยภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ตามโครงการ**โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ** (Health Promoting School : HPS) และเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพแก่เด็กวัยเรียนวัยรุ่น

โดยใช้ แนวทางการพัฒนาโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate School : HLS) เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านสุขภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาทางการศึกษา โดยการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนให้เป็นจุดเริ่มต้นและศูนย์กลางของการพัฒนาสุขภาพ รวมทั้งพัฒนาชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว จากสถานการณ์ปัจจุบันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้าง สำหรับประเทศไทย พบผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีโอกาสขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ สถานศึกษาเป็นหนึ่งในสถานที่ที่อาจเกิดการแพร่ระบาดของโรค ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาต้องเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนรู้ การเรียน การสอนรูปแบบใหม่ ที่สอดคล้องกับมาตรการการป้องกันการระบาดพร้อมกับเตรียมมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนได้รับผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไปในช่วงการระบาดระลอกที่ผ่านมามีโรงเรียนมีมาตรการปิดโรงเรียนเพื่อลดช่องทางการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส แต่การปิดโรงเรียนส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง จึงได้มีการจัดทำแนวทางในการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วย คู่มือการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19⁵¹ คู่มือการเฝ้าระวังติดตามและเผชิญเหตุรองรับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในสถานศึกษา⁵² แนวปฏิบัติยกระดับความปลอดภัยสุขอนามัยไว้โควิด 19 ระลอกใหม่ในสถานศึกษา⁵³ และสื่อภาพรอบรู้สุขภาพสู้โควิด 19 ซึ่งถูกรวบรวมอยู่ใน อนามัยมีเดียกรมอนามัย⁵⁴

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้ยกระดับความปลอดภัยมั่นใจสุขอนามัยไว้โควิด 19 ระลอกใหม่ในสถานศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดเรียน ผ่าน 5 ข้อปฏิบัติเตรียมความพร้อมเปิดภาคเรียน ดังนี้

1. ประเมินความเสี่ยงนักเรียน นักศึกษา บุคลากร ผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัว ด้วยตนเองก่อนเข้าออกจากบ้านทุกวันผ่าน Thai Save Thai⁵⁵
2. เตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนตาม **มาตรการ 6 มิติ**
3. สถานศึกษาประเมินความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน Thai Stop COVID Plus
4. ยกระดับมาตรการปลอดภัยมั่นใจไว้โควิด 19 ผ่าน 6 มาตรการหลัก (DMHT - RC)⁵⁶ 6 มาตรการเสริม (SSET - CQ)⁵⁷ และ มาตรการเฉพาะ
5. กำกับติดตามประเมินผล ผ่านระบบ **MOE (COVID - 19) ศธ.** และกลไกติดตามประเมินผลรวม ศธ.- สธ.

อย่างไรก็ตามสิ่งที่จำเป็น คือ การวางแผนทางเปิดโรงเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนตามปกติ และการเตรียมพร้อมเพื่อไม่ให้เกิดการเรียนหยุดชะงักในรูปแบบที่หลากหลาย โดยให้สอดคล้องกับระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ควบคู่กับการใช้มาตรการทางด้านสาธารณสุขและมาตรการทางสังคมอย่างเคร่งครัด

3.3 กลุ่มวัยทำงาน

มีเป้าประสงค์เพื่อให้คนวัยทำงานมีสุขภาพแข็งแรง ฉลาดรอบรู้และเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เนื่องจาก ประชากรวัยทำงานอายุ 15 - 59 ปี หรือประชากรวัยแรงงานเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ ประมาณ 38.41 ล้านคน บทบาทสำคัญของประชากรวัยทำงานเป็นผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เป็นผู้นำครอบครัว เป็นผู้ดูแลประชากรกลุ่มวัยต่างๆ ภายในครอบครัว ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพประชากรกลุ่มวัยทำงาน⁵⁸ เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุตั้งแต่นั้นๆ เพื่อการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างคุณภาพ และสุขภาพแข็งแรง

การสำรวจสุขภาพประชากรโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 4 พ.ศ. 2552 และครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557 พบว่า ประชากรวัยทำงานป่วยด้วยโรคเบาหวานร้อยละ 6.9 และ 8.9 ตามลำดับ และโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 21.4 และ 24.7 ตามลำดับ และ พ.ศ. 2561 - 2563 ค่าดัชนีมวลกายปกติ⁵⁹ ของประชากรวัยทำงานอายุ 18 - 59 ปี ร้อยละ 49.09, 48.29 และ 48.21 ตามลำดับ ด้านพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์⁶⁰ ของประชากรวัยทำงาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมกรีนผักและผลไม้⁶¹ 2) พฤติกรรมกิจกรรมทางกาย⁶² 3) พฤติกรรมการนอนหลับพักผ่อน และ

4) [พฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปาก](#)⁶³ จากผลการสำรวจของกรมอนามัยพบว่า พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของ ประชากรวัยทำงาน พ.ศ. 2562 และ พ.ศ. 2563 ร้อยละ 25.2 และ 36.52 ตามลำดับ

การพัฒนาคนไทย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับทุกช่วงวัยและหลากหลายมิติ เพื่อการดำรงชีวิตช่วง ศตวรรษที่ 21 และเพื่อสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างมีแบบแผน กรมอนามัยในฐานะ ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพทุกกลุ่มวัยและ [การจัดการสิ่งแวดล้อม](#)⁶⁴ ที่เอื้อต่อสุขภาพของประชาชน จึงจำเป็นต้องดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพปัจจุบัน

3.4 กลุ่มผู้สูงอายุ

[กลุ่มผู้สูงอายุ](#)⁶⁵ เป็นกลุ่มที่เปรียบเสมือนช่วงปลายน้ำในเส้นทางของการดูแลส่งเสริมสุขภาพตามช่วงวัย การขับเคลื่อนงานในกลุ่มผู้สูงอายุที่ผ่านมา มีการแบ่งการดูแลส่งเสริมสุขภาพเป็น 3 กลุ่ม ตามเกณฑ์การประเมิน โดยแบบประเมินกิจวัตรประจำวัน ดัชนีบาร์เธลเอดีแอล (Barthel Activities of Daily Living : ADL) แบ่งการ ดูแลผู้สูงอายุเป็น กลุ่มติดสังคม กลุ่มติดบ้าน กลุ่มติดเตียง

ในปัจจุบันมีการขับเคลื่อนงานผ่านบริการดูแลระยะยาว (Long Term Care : LTC) โดยการบูรณาการของ บริการด้านสังคมและด้านสุขภาพทั้งในแนวราบและแนวตั้ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการและ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

กลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบ Long Term Care ในชุมชน คือ ศูนย์พัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุ โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ภายใต้คณะกรรมการ กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (กองทุนตำบล) เป็นกลไกในการบริหารจัดการ โดยมีแนวคิด หลักว่า ท้องถิ่นและชุมชนมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการและระดมทรัพยากร ซึ่งทำให้บูรณาการการจัดบริการ ได้อย่างเหมาะสม ภายใต้การสนับสนุนของระบบสุขภาพระดับอำเภอ (DHS) โดยส่วนกลางสนับสนุนการพัฒนา กำลังคน จัดอบรมผู้จัดการการดูแล (CM) และผู้ช่วยเหลือดูแล (CG) สนับสนุนงบประมาณ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ที่มีค่าคะแนน Barthel ADL index เท่ากับหรือน้อยกว่า 11 กำหนดชุดสิทธิประโยชน์และค่าใช้จ่ายตามระดับ การมีภาวะพึ่งพิงและภาวะสับสนทางสมอง โดยได้มีประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ให้ท้องถิ่น และกองทุนสามารถใช้จ่ายเงินได้ ตามเจตนารมณ์ของนโยบาย โดยปีแรกมีพื้นที่เป้าหมายคือตำบลที่กองทุนอยู่ใน เกณฑ์ดี มีความพร้อม และสมัครใจเข้าร่วม 1,000 แห่ง และมีเป้าหมายผู้สูงอายุที่ต้องดูแล 100,000 คน มีการ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อรองรับการขับเคลื่อนงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างประสบความสำเร็จ มีเครื่องมือสนับสนุนให้เกิดการรายงานผลการปฏิบัติงานที่ลดระยะเวลาในการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการรายงาน ผลงาน มี [ระบบการคัดกรองและเฝ้าระวังการดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ](#)⁶⁶ เป็นต้น

3.5 กลุ่มอนามัยสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ดำเนินงานภายใต้ทิศทางและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ทั้ง [ยุทธศาสตร์ชาติ](#)⁶⁷ [แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ](#)⁶⁸ [ยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข](#)⁶⁹ [ยุทธศาสตร์กรมอนามัย](#)⁷⁰ รวมทั้งแผนปฏิบัติการรายประเด็น ประกอบด้วย [แผนปฏิบัติการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม](#)⁷¹ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 - 2565 และ [แผนปฏิบัติการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านสาธารณสุข](#)⁷² ระยะที่ 1 พ.ศ. 2564 - 2573 โดยการขับเคลื่อนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีเป้าหมาย “ประชาชนทุกกลุ่มวัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี” และขับเคลื่อนผ่านประเด็นงานสำคัญ คือ

1) การสร้างความเข้มแข็งการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เสี่ยงเพื่อสุขภาพที่ดี มุ่งเน้นให้ [จังหวัด มีระบบจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ](#)⁷³ และขับเคลื่อนการดำเนินงาน [งานอาหารปลอดภัย](#)⁷⁴ (ตลาดนัดนำซื้อและอาหารริมบาทวิถี) ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการใช้กลไก [คณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัด](#)⁷⁵ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน

2) การเสริมสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ท้องถิ่นและชุมชน น่าอยู่ มุ่งเน้น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม⁷⁶ ประเด็นพื้นฐาน คือ สุขภาพโภชนาการ น้ำบริโภค ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล และบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข⁷⁷ ที่มีประสิทธิภาพ

3) การยกระดับคุณภาพการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมสถานบริการการสาธารณสุขที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม ผ่านการดำเนินงาน [GREEN and CLEAN Hospital](#)⁷⁸ และ [การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ](#)⁷⁹ ของสถาน บริการการสาธารณสุข

ในการขับเคลื่อนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม ให้มีความสำคัญกับการบูรณาการการดำเนินงานกับเครือข่ายทุกระดับ เพื่อร่วมขับเคลื่อนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรระดับต่างๆ เพื่อให้การ ดำเนินงานอนามัยสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ โดยมีกลยุทธ์สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน คือ ๑) พัฒนานโยบาย และกฎหมายด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ๒) สร้างความร่วมมือและเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรและภาคีเครือข่าย เพื่อการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ๓) กำกับ ติดตามและประเมินผล นโยบาย แผนงาน โครงการและการบังคับใช้ กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ และ ๔) พัฒนาระบบข้อมูลและเฝ้าระวังอนามัยสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้คลังสเตอร์อนามัย สิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงาน 5 หน่วยงาน คือ [สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม](#)⁸⁰ [สำนักสุขภาพอาหารและน้ำ](#)⁸¹ [กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ](#)⁸² [กองบริหารกฎหมายสาธารณสุข](#)⁸³ และ [ศูนย์ห้องปฏิบัติการกรมอนามัย](#)⁸⁴ และ ยังมีหน่วยงานในภูมิภาค ที่สนับสนุนการขับเคลื่อนในพื้นที่ ประกอบด้วย ศูนย์อนามัยที่ 1 [ศูนย์อนามัยที่ 2](#)⁸⁵ [ศูนย์อนามัยที่ 3](#)⁸⁶ [ศูนย์อนามัยที่ 4](#)⁸⁷ [ศูนย์อนามัยที่ 5](#) [ศูนย์อนามัยที่ 6](#)⁸⁸ [ศูนย์อนามัยที่ 7](#)⁸⁹ [ศูนย์อนามัยที่ 8](#) [ศูนย์อนามัยที่ 9](#)⁹⁰ [ศูนย์อนามัยที่ 10](#)⁹¹ [ศูนย์อนามัยที่ 11](#)⁹² [ศูนย์อนามัยที่ 12](#) และ [สถาบันพัฒนาสุขภาพระดับเขตเมือง](#)⁹³ ทั้งนี้ได้เผยแพร่ข้อมูลแนวทางและ [ผลการดำเนินงานสำคัญ](#)⁹⁴ ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมผ่านทาง [เว็บไซต์คลังสเตอร์ อนามัยสิ่งแวดล้อม](#)⁹⁵

4. การกิจในการสนับสนุนขับเคลื่อนงานสำคัญ

4.1 กลุ่มการคลังและงบประมาณ

งบประมาณเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันยุทธศาสตร์ของประเทศ [การจัดทำคำของบประมาณ รายจ่ายประจำปีของราชการ](#)⁹⁶ กำหนดให้มีเป้าหมาย กลยุทธ์ ผลผลิต/โครงการ กิจกรรม และตัวชี้วัดผลสำเร็จ ประจำปี ที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายสำคัญของรัฐบาล การกิจของ หน่วยงาน โดยนำข้อสังเกตของคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณ สถานิติบัญญัติแห่งชาติมาประกอบการพิจารณาด้วย รวมทั้งการจัดทำแผนปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่ชัดเจน ในขั้นตอนของการจัดทำคำของบประมาณ โดยพิจารณาถึงความพร้อม ขีดความสามารถ ในการใช้จ่ายงบประมาณภายใต้ผลผลิต มีการจัดเตรียมรายละเอียดงบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมด และเสนอตั้งงบประมาณในภาพรวมเพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการบริหารจัดการ ตามภารกิจและ ยุทธศาสตร์ต่อคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่าง [พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี](#)⁹⁷ ในวาระของ การพิจารณา

เมื่อได้รับกรอบอนุมัติจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี มีการจัดทำ [แผนปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่าย งบประมาณ](#)⁹⁸ ที่สอดคล้องตามมาตรการเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณ เสนอสำนักงบประมาณเพื่อให้ความเห็นชอบ แผนการใช้จ่ายงบประมาณฯ และได้รับจัดสรรเงินงบประมาณประจำงวดแล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการบริหาร งบประมาณ โดย [การโอนจัดสรรเงินงบประมาณ](#)⁹⁹ ลงสู่หน่วยงาน มีการกำหนดนโยบาย/มาตรการการใช้จ่าย งบประมาณ เพื่อเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการฯ มีการกำกับ ติดตามผลการใช้จ่ายผ่าน การประชุมผู้บริหาร ตาม [รายงานผลการเบิกจ่ายเงินงบประมาณกรมอนามัย/ประชุมกรม](#)¹⁰⁰ และในการประชุม

ของคณะกรรมการกลุ่มการคลังและงบประมาณ ได้มีการติดตามและกำกับงานสำคัญ เช่น กำกับการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งต้องเผยแพร่บนเว็บไซต์ หัวข้อ [ประกาศจัดซื้อจัดจ้าง](#)¹⁰¹ โดยเผยแพร่แผนการจัดซื้อจัดจ้างขอบเขตงาน (TOR) เอกสารประกวดราคา เอกสารประกาศประกวดราคา การประกาศผลผู้ชนะ ในการจัดซื้อจัดจ้าง และ [การเปิดเผยราคากลาง](#)¹⁰² บนเว็บไซต์กรมอนามัย ที่ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ และการรับ - จ่ายเงิน นำส่งเงิน ให้เป็นตามระเบียบฯ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนติดตามและ [ประเมินผลการปฏิบัติงาน](#)¹⁰³ และการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานที่กำหนด

นอกจากนี้ยังได้ควบคุมกำกับด้านการบัญชี การเงินและการพัสดุ โดยการสอบทาน และประเมินความเพียงพอของการควบคุมภายในด้วยเทคนิคการตรวจสอบ ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตาม [แผนปฏิบัติการตรวจสอบภายในประจำปี](#)¹⁰⁴ เพื่อสนับสนุนให้มีการปรับปรุงความเพียงพอและประสิทธิภาพของระบบการบริหารความเสี่ยง ระบบการควบคุม และระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าระบบต่างๆ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

4.2 กลุ่มข้อมูล การจัดการความรู้ และการเฝ้าระวัง Cluster KISs

(Knowledge Management, Information Technology and Surveillance Systems)

กรมอนามัย ในฐานะที่เป็นหน่วยงานวิชาการของกระทรวงสาธารณสุขที่ทำหน้าที่อภิบาลระบบสุขภาพด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการทำงานให้เท่าทันสถานการณ์ และปัญหาสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป การอภิบาลระบบสุขภาพที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้จะต้องได้รับการสนับสนุนภายใต้แนวคิด “การมีกลไกการจัดการความรู้ ระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดีมีประสิทธิภาพ” ดังนี้

ด้านการจัดการความรู้ (Knowledge Management)

การจัดการความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการมุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อรองรับการบริหารจัดการระบบการจัดการความรู้ วิจัย และนวัตกรรมของกรมอนามัยในภาพรวมให้เป็นมาตรฐานสากล และสนับสนุนให้เกิดผลลัพธ์เชิงระบบ (Impact) ที่มีพลังเพียงพอต่อการสร้างข้อเสนอและผลักดันนโยบายระบบส่งเสริมสุขภาพและระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมของประเทศบนฐานความรู้ (Knowledge Based Policy) กรมอนามัยจึงให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้เพื่อนำพากรมอนามัยก้าวสู่การเป็นองค์กรหลักระดับประเทศ (National Health Authority) ด้านระบบการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม และได้มีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไว้ ได้แก่

- [ฐานข้อมูลการจัดการความรู้ของกรมอนามัย](#)¹⁰⁵
- [ฐานข้อมูลงานวิจัยของกรมอนามัย](#)¹⁰⁶
- [ฐานข้อมูลนวัตกรรมกรมอนามัย](#)¹⁰⁷
- [กิจกรรม LIKE Talk Award](#)¹⁰⁸

ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)

เพื่อให้มีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างคุ้มค่าพอเพียง ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยการเพิ่มสมรรถนะทั้งด้าน Hardware, Software และ People ware สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรอย่างไร้รอยต่อ และให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนได้ทั่วถึง เท่าเทียม ทุกที่ ทุกเวลา รวมทั้งสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งองค์กรแห่งความรู้ทางวิชาการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของประเทศ ตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้แก่ DOH Dashboard [ระบบเรียนออนไลน์ กรมอนามัย](#)¹⁰⁹

(MOOC Anamai) [มาตรฐานความปลอดภัย ป้องกันโรค COVID - 19 รองรับสุขภาพดีวิถีใหม่](#)¹¹⁰ (Thai Stop Covid) [ไทยประเมินเชฟไทย คริวเรือนปลอดภัย ที่ทำงานไร้โควิด](#)¹¹¹ (Thai Save Thai)

ด้านข้อมูลและการเฝ้าระวัง (Surveillance Systems)

ระบบข้อมูลและการเฝ้าระวังการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของกรมอนามัย ประกอบด้วย ข้อมูลตัวชี้วัดจาก 4 กลุ่มวัย (กลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย / กลุ่มวัยเรียนวัยรุ่น / กลุ่มวัยทำงาน / [กลุ่มผู้สูงอายุ](#)¹¹²) และ [อนามัยสิ่งแวดล้อม](#)¹¹³ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ใน 5 มิติ คือ 1) ทราบปัจจัยการป้องกัน (Protective Factors) 2) ทราบกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ (Promoting Intervention) 3) ทราบปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรค (Risk Factors) แล้วนำไปสู่การแก้ไข 4) ผลลัพธ์ทางสุขภาพ (Health Outcomes) จากการเฝ้าระวัง นำไปสู่การส่งเสริมสุขภาพได้ทันต่อเหตุการณ์ 5) ผลกระทบต่อการดำรงชีวิต (Life Impact) เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารและผลผลิตจากการเฝ้าระวังฯ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของระบบข้อมูลและระบบเฝ้าระวัง ได้แก่

- [ระบบสารสนเทศสนับสนุนด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม](#)¹¹⁴ (DOH Dashboard)
- [คู่มือเฝ้าระวังการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย](#)¹¹⁵
- [ศูนย์ปฏิบัติการกรมอนามัย](#)¹¹⁶ (DOC : Department Operation Center)
- [ระบบฐานข้อมูลกลางกรมอนามัย](#)¹¹⁷ (Anamai Data Center)
- [ระบบบัญชีข้อมูลกรมอนามัย](#)¹¹⁸ (Anamai Data Catalog)

4.3 กลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคน

ได้มีบทบาทในการพัฒนากำลังคน และดูแลให้บุคลากรกรมอนามัยมีความก้าวหน้าและรู้ทันกฎเกณฑ์ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดเส้นทางชีวิตข้าราชการกรมอนามัย

โดยเมื่อได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการกรมอนามัยแล้ว เจ้าหน้าที่กรมอนามัยจะได้ทราบถึง การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ หน่วยงานต่างๆ ที่ขับเคลื่อน งานตาม [บทบาทภารกิจในสังกัดกรมอนามัย](#)¹¹⁹ สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ข้าราชการได้รับ [รวมทั้งแนวทางขั้นตอน กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง](#)¹²⁰ [ที่ข้าราชการพึงปฏิบัติ](#)¹²¹ [การลาศึกษา](#)¹²² และ [สิ่งที่พึงทราบและถือปฏิบัติในการเป็น ข้าราชการที่ดี](#)¹²³

เมื่อเข้าสู่กระบวนการทำงาน กรมอนามัยเปิดโอกาสในการเติบโตในสายอาชีพ (Career Path) โดยกรมอนามัย จัดทำ [เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพไว้ให้กับข้าราชการทุกระดับ \(Career Chart\)](#)¹²⁴ สำหรับการเพิ่มศักยภาพ มีการพัฒนาตามสมรรถนะและทักษะการบริหารจัดการด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นภารกิจหลักของกรมอนามัย (Career Development) ซึ่งเชื่อมโยงกับ Career Chart ประกอบด้วยหลักสูตรภายใน (In - house Training) หลักสูตรออนไลน์ (Online Course) โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกรม และกระทรวงสาธารณสุขในอนาคต รวมถึงสถานการณ์ความผันผวน (Disruption) ที่ต้องรองรับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ การพัฒนาหลักสูตรจึงมีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างการปรับกระบวนทัศน์ (Mindset) ทักษะ ที่เสริมการปฏิบัติงาน (Functional & Strategic Skillset) สมรรถนะหลักของกรมอนามัย (AAIM Competencies) และหลักสูตรสำหรับการเตรียมความพร้อมในการขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น (Leadership Skillset) ซึ่งจะประกอบด้วย หลักสูตรทั้งภายในและหลักสูตรภายนอก เพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับภาคีเครือข่ายด้านสาธารณสุขและการเพิ่มพูน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ๆ ร่วมกับคนภายนอก ทั้งนี้ กรมอนามัยสนับสนุนให้ข้าราชการของกรมอนามัยเข้าสู่ กระบวนการเป็นกำลังคนคุณภาพของกรมอนามัย โดยการพัฒนาพร้อมกับสำนักงาน ก.พ. ในรูปแบบของ [ระบบ ข้าราชการผู้มีผลสัมฤทธิ์สูง \(High Performance and Potential System : HiPPS\)](#)¹²⁵ หลักสูตรผู้นำคลื่นลูกใหม่ ในราชการไทย (New Wave Leader) และหลักสูตรอื่นๆ รวมถึง [ทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรม](#)¹²⁶

และเมื่อข้าราชการทำงานได้ระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการขึ้นสู่ตำแหน่งสูงขึ้น กรมอนามัยได้จัดทำแผนทดแทนตำแหน่ง เพื่อให้ข้าราชการมีกรอบและแนวทางในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งการวางแผนในการส่งมอบประสบการณ์ และคุณสมบัติให้พร้อม เมื่อมีคุณสมบัติพร้อมในการสมัครเพื่อคัดเลือกเข้าสู่ตำแหน่งสูงขึ้น ตั้งแต่ระดับชำนาญการพิเศษ เป็นต้นไป ข้าราชการกรมอนามัย จำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารงานบุคคลของกรมอนามัย สำหรับกรณีการย้าย การโอน และการลาศึกษา¹²⁷ และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่ง ในระดับที่สูงขึ้น โดยบุคลากรและผู้สนใจสามารถศึกษาข้อมูลได้จากหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษลงมา และเพื่อขอรับเงินประจำตำแหน่ง ระดับชำนาญการ¹²⁸ ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดแบบรายการประกอบการคัดเลือกบุคคล แบบฟอร์มต่างๆ และคู่มือการปฏิบัติงานได้¹²⁹ และเมื่อข้าราชการอยู่ในระบบราชการจะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการเพื่อนำผลการประเมินไปใช้พิจารณาตอบแทนความดีความชอบแก่ผู้ปฏิบัติงานการประเมินผลการปฏิบัติราชการมีหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ¹³⁰ ที่ควรรับทราบ

นอกจากการประเมินผลการปฏิบัติราชการ เงินเดือนแล้วยังมีสวัสดิการทั้งที่กำหนดให้เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ข้าราชการ ดังนี้ 1) เครื่องราชอิสริยาภรณ์¹³¹ และ 2) สิทธิประโยชน์ของข้าราชการและข้าราชการพ้นจากราชการ¹³² และสิ่งสำคัญอีกประการ คือ ต้องรู้เกี่ยวกับวินัยข้าราชการ¹³³ และปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

4.4 กลุ่มกฎหมาย

กองบริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากฎหมาย และสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ตามกฎหมาย 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขภัยจากการตกรุ่น พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก

ภารกิจสำคัญในการดำเนินงานด้านกฎหมาย เพื่อป้องกันและรองรับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ที่เป็นปัญหาระดับโลก ประเทศไทยประกาศให้โรคโควิด 19 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบันได้มีการแพร่กระจายไปทุกจังหวัดทั่วประเทศ ส่งผลให้ผู้ติดเชื้อรายใหม่และผู้ป่วยสะสมเพิ่มขึ้นและมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม¹³⁴ เป็นกฎหมายที่กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบังคับใช้ภายในเขตพื้นที่ เพื่อควบคุมดูแลการประกอบกิจการต่างๆ ในพื้นที่ที่มีโอกาสสูงในการเป็นแหล่งแพร่เชื้อหรือมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ได้แก่ กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตลาดสถานที่สะสมอาหาร สถานที่จำหน่ายอาหาร การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ รวมทั้ง การจัดการมูลฝอย ซึ่งในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 นี้ ราชการส่วนท้องถิ่นควรต้องกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด โดยจะเป็นการเสริมกันกับมาตรการตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคโควิด 19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ กองบริหารกฎหมายสาธารณสุข ได้พัฒนากฎหมายและจัดทำคู่มือแนวทาง สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายแก่ เจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และประชาชน ดังนี้

1. กฎกระทรวงยกเว้นค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาต และหนังสือรับรองการแจ้ง ตามกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาต หนังสือรับรองการแจ้ง และการให้บริการในการจัดการสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย พ.ศ. 2559 พ.ศ. 2563¹³⁵

2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดห้องรักษาผู้ป่วยติดเชื้อร้ายแรง พ.ศ. 2563¹³⁶ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการป้องกันความเสี่ยงจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19)) สำหรับสถานประกอบกิจการ พ.ศ. 2563¹³⁷

3. ประกาศกรมอนามัย จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ประกาศกรมอนามัย เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการการป้องกันความเสี่ยงจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19)) สำหรับสถานที่ราชการ สถานที่ทำงานเอกชนและสถานประกอบกิจการ พ.ศ. 2563¹³⁸ ประกาศกรมอนามัย เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการป้องกันความเสี่ยงจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19)) สำหรับผู้ให้บริการ การขนส่งสาธารณะ พ.ศ. 2563¹³⁹

4. คู่มือ แนวทางการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ คู่มือแนวทางการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขเพื่อป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19))¹⁴⁰ แนวทางการปฏิบัติตามกฎกระทรวงยกเว้นค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตและหนังสือรับรองการแจ้ง ตามกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้ง และการให้บริการในการจัดการสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย พ.ศ. 2559 พ.ศ. 2563¹⁴¹ แนวทางการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในครัวเรือนและชุมชน กรณีพบผู้ติดเชื้อหรือกลุ่มเสี่ยง¹⁴² แนวทางการบังคับใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในสถานบริการ ผับ บาร์ สถานที่ให้บริการในทำนองเดียวกันและกิจการประเภทอื่นๆ ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข¹⁴³ แนวทางการบังคับใช้มาตรการตามกฎหมาย กรณี มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 ในตลาดและกิจการประเภทอื่นๆ ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข¹⁴⁴ แนวทางการบังคับใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขในการควบคุมดูแลสถานที่จำหน่ายอาหาร เพื่อป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19¹⁴⁵

5. สื่อ Infographic¹⁴⁶ คลิปวิดีโอ¹⁴⁷

4.5 กลุ่มส่งเสริมความรอบรู้และสื่อสารสุขภาพ¹⁴⁸

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ¹⁴⁹ เป็นหนึ่งในประเด็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 1¹⁵⁰ (คนไทยในศตวรรษที่ 21) และเป็นประเด็นปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มอบหมายให้กรมอนามัย รับผิดชอบในการขับเคลื่อนความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชน ซึ่งจากการสำรวจความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชนไทย อายุ 15 ปี¹⁵¹ ขึ้นไป ในปี 2562 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพของคนไทย อยู่ที่ 88.72 คะแนน จากคะแนนเต็ม 136 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 65 ของคะแนนเต็ม มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางและมีประชาชนไทยร้อยละ 19.09 ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพไม่เพียงพอสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพในภาพรวมของประเทศ ทั้งนี้การขับเคลื่อนความรอบรู้ด้านสุขภาพ จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ หากประชาชนไทยมีความรอบรู้ด้านสุขภาพจะส่งผลให้ลดความเหลื่อมล้ำ ลดค่าใช้จ่าย โรคไม่ติดต่อเรื้อรังลดลง อายุยืน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ

ทั้ง Health Sector และ Non Health Sector ตลอดจนถึงภาคีเครือข่ายชุมชน เพื่อให้สามารถจัดการปัจจัยแวดล้อมในพื้นที่ และกำหนดมาตรการส่งเสริมและควบคุมปัจจัยเสี่ยงของสุขภาพได้อย่างเหมาะสม ในฐานะผู้รับผิดชอบ การขับเคลื่อนนโยบายและ [แผนสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับประเทศ](#)¹⁵² เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และสามารถบูรณาการยุทธศาสตร์ระหว่างกรมอนามัย และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบเพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติงาน โดยมีบทบาทดังนี้

1. การรับฟังและหารือมาตรการ แนวทางร่วมกันระหว่างกรมอนามัย สถานประกอบการและประชาชน
2. การบูรณาการแผนและมาตรการร่วมกันระหว่างกรมอนามัยและเครือข่าย
3. การลงเยี่ยมสำรวจ ประเมินมาตรการแผนงานร่วมกัน
4. การรายงานผลและคืนข้อมูลเพื่อชี้เป้า เสนอแนะและพัฒนางาน
5. [การสื่อสารสู่สาธารณะ ภาพลักษณ์ กรมอนามัยและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง](#)¹⁵³

5. อนามัยมีเดีย เว็บไซต์รวบรวมสื่อสร้างความรอบรู้ของกรมอนามัย

[อนามัยมีเดีย](#)¹⁵⁴ เป็นเว็บไซต์ที่ใช้เก็บรวบรวมสื่อความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพตามกลุ่มวัย ตั้งแต่กลุ่มวัยสตรีและเด็กปฐมวัย วัยเรียนวัยรุ่น วัยทำงาน จนถึงวัยผู้สูงอายุ ในเรื่องอาหาร ออกกำลังกาย ทันตสุขภาพ อนามัยการเจริญพันธุ์ และ [อนามัยสิ่งแวดล้อม](#) ที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี ในเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อ สุขาภิบาลอาหาร และน้ำ สิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น ฝุ่น PM2.5 ภาวะโลกร้อน เป็นต้น โดยรวบรวม [สื่อใหม่](#)¹⁵⁵ ของกรมอนามัยทุกประเภทที่กระจายอยู่ตามหน่วยงานวิชาการมารวมอยู่ที่ฐานข้อมูลเดียวกัน

[อนามัยมีเดีย](#) เป็น [การจัดการความรู้](#)¹⁵⁶ ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) โดยมีการวางโครงสร้างความรู้กำหนดวิธีการจัดเก็บและการค้นหาค้นสื่อของกรมอนามัย เพื่อให้การสืบค้น เรียกคืน หรือนำไปใช้อย่างสะดวกและมุ่งเน้น [การสร้างความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพ \(Health Literacy\)](#)¹⁵⁷ ผ่าน [สื่อสังคมออนไลน์](#)¹⁵⁸ เพื่อให้ประชาชนมีช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพที่ถูกต้องและเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพของประเทศที่น่าเชื่อถือ โดยให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาสุขภาพที่สำคัญของคนไทยอย่างถูกต้อง ทันเหตุการณ์ รวมทั้งเป็นช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แยกหมวดหมู่การสืบค้นเป็นสาระสุขภาพตามกลุ่มวัย [COVID-19](#)¹⁵⁹ [ข่าวสื่อมวลชน](#)¹⁶⁰ สำหรับภาคี แยกการให้บริการข้อมูลตามประเภทสื่อ เช่น บทความ คลิปวิดีโอ อนามัยตูน [อินโฟกราฟิก](#)¹⁶¹ เพื่อให้ประชาชนสามารถสืบค้นได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีสื่อที่หลากหลายสำหรับให้บริการตามความต้องการที่แตกต่างกัน

[ผู้ให้บริการอนามัยมีเดีย](#) สามารถเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก ผ่านฐานข้อมูลการสื่อสารสุขภาพที่รวมที่ศูนย์กลางเดียวกัน ด้วยรูปแบบเว็บไซต์สวยงาม สะดวกต่อการใช้งาน รองรับ [การแสดงผลหลายอุปกรณ์ \(Responsive\)](#)¹⁶² มีการเพิ่มความเร็วให้กับเว็บไซต์ เพื่อลดเวลาการโหลดหน้าเว็บไซต์ มีความน่าเชื่อถือ และถูกใช้เป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลของเว็บไซต์สำนักข่าวต่างๆ รวมถึงเว็บเพจอื่นๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้มียอดคนเข้าใช้ [อนามัยมีเดีย](#) เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งผู้ใช้อย่างใหม่ และผู้ใช้อย่างเดิม เริ่มจากปี พ.ศ. 2556 มีผู้เข้าใช้ 41,974 คน เพิ่มขึ้นเป็น 393,262 คน ในปัจจุบัน โดยในปี 2564 มีจำนวนผู้เข้าถึงข้อมูลในเว็บไซต์อนามัยมีเดียทั้งหมด 1,204,419 คน

[ปรัชญาการพัฒนาเว็บไซต์อนามัยมีเดีย](#) เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการแบ่งปันแลกเปลี่ยนหรือสืบค้นไปใช้ประโยชน์ในการทำงานของบุคลากร และผู้สนใจข้อมูลสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้เกิดระบบการเรียนรู้จากวงจร “สร้างองค์ความรู้ > นำความรู้ไปใช้ > เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง” ที่สำคัญคือ เว็บไซต์อนามัยมีเดีย เป็นแหล่งรวมสื่อสร้างความรอบรู้ของประเทศไทย